

Anna Ondrejková

Predpoklady ekologickej etiky

Постулаты экологической этики

Zlata Androvičová,
Ekologická zodpovednosť ako filozoficko-etický problém,
TU Zvolen FEE 2006, ss. 88

Prvá časť práce, vyslovujúca sa k niektorým predpokladom ekologickej etiky a v rámci nej etiky zodpovednosti hovorí o ekofilozofii ako základe ekologickej etiky a o jej axiologických východiskách. Autorka tu rôznym spôsobom konštatuje fakt, že ohrozenie životného prostredia planety je čoraz zjavnejšie. Problematika, ktorú si autorka zvolila spracovať patrí k najaktuálnejším témam súčasnosti. Cez filozofický a etický aspekt vnímania súčasných ekologických problémov z pozície ekologického humanizmu sa dostáva k analýze hľadania morálnych hodnôt, najmä zodpovednosti v etike H. Jonasa a A. Honnetha. Predchádza im človek a jeho duchovnosť vo vzťahu k prírode. Mám tu na mysli všeobecne známy tzv. „humanistický protest“ obidvoch, v rámci ktorého tvrdia, že neobmedzené uspokojovanie túžob nevedie ani k blahu ani k šťastiu človeka. Autorka rôznym spôsobom zdôrazňuje východiskový fakt, že zložitá konštrukcia civilizácie je dnes už skôr arogantnou imitáciou toho, čo sme donedávna nazývali humanizá-

ciou prírody. To je jedna stránka problému. Druhou je skutočnosť, že narastá vedomie potreby mravnej regulácie. Mravná zodpovednosť človeka, tradične ohraničená na ľudský svet, nadobúda nové dimenzie.

Druhá a tretia časť práce je venovaná práve problému morálnej a ekologickej zodpovednosti: „Vzťah zodpovednosti obsahuje aspekt konkrétnej situovanosti subjektu zodpovednosti v jeho situácii a je vzťahom k nej a k tým či k tomu, čo s ním do danej situácie patrí (s. 27). Zodpovednosť subjektu treba teda posudzovať v rámci konkrétnej činnosti, kde práve daná osobnosť môže pozitívne alebo negatívne na svoje prostredie. Spoločenská zodpovednosť súvisí s konkrétnym rozhodovaním (patrí sem: sféra, miera, inštalácie a predmety morálnej zodpovednosti ako aj inštitucionálna zodpovednosť) v tom zmysle, že morálnou povinnosťou nás všetkých je udržanie prírodného prostredia v takom stave, aby sa nezmenšovala šanca na prežitie budúcich generácií. Možno teda hovoriť o prislúchajúcom práve na

dedičstvo sveta vo forme zodpovedajúcej životu budúcich pokolení a o záväzkoch súčasnej civilizácie v zachovaní tejto podoby sveta. Autorka, opierajúc sa o A. Honnetha, zdôvodňuje a rozvíja myšlienku o otázkach a problémoch, ktoré podľa nej patria do sféry morálnej ochrany: „Subjektom morálnej zodpovednosti sa teda človek stáva v konkrétnych sociálnych podmienkach kultúry (...). Mnohonásobné zneužitie mechanizmov kolektívnej viny či obetného baránka mocnými tohoto sveta (...) viedli (...) k nesprávnej identifikácii subjektu zodpovednosti (...) nedodržiavajú symetriu medzi volaním na zodpovednosť a skutočne zodpovedným subjektom“ (s. 33).

Podľa autorky sa pocit zodpovednosti objavuje súčasne s pokusom o prekročenie bariéry medzi „ja“ a svetom „mimo ja“ v zmysle vyjsť zo seba, hľadať a nájsť porozumenie. Možno plne súhlasiť s autorkou v tom zmysle, že zodpovednosť je síce kategória čisto ľudská a len človek môže byť jej subjektom, ale jej zameranosť môže zasahovať celú prírodu v rôznych časovo-priestorových dimenziách. Ako civilizácia vcelku sme zodpovední nielen zato, čo sme už urobili, ale i zato, čo ešte mienime urobiť. Problém vidí autorka v tom, že zodpovednosť jednotlivca sa často stráca v zodpovednosti kolektívnej.

Pokúša sa vymedziť aspekty každého typu zodpovednosti: zodpovednosť subjektu, občiansku zodpovednosť, problematickosť zodpovednosti za iných apod., lebo v zmysle ekologickom „(...) zodpovednosť je i starostlivosťou človeka o seba, lebo je starostlivosťou o zachovanie relatívnej stability a rozmanitosti biosféry ako podmienky zachovania ľudstva“ (s. 58).

Súčasťou zodpovednosti v zmysle ekologickom je teda aj vymedzenie spolupatričnosti ako organizačného princípu konania súčasnej civilizácie. Je voľbou medzi pravdou a následkami. Možno, že prvým nebezpečenstvom postoja ľahostajnosti a izolácie je často zdedená mylná „životná“ filozofia a antropocentricky orientovaná etika. Alebo možno ani nie tak ona ako zdedená viera v silu intelektu jedinca, že nejaké riešenie sa vždy nájde. Druhou môže byť takmer fatalistické zmierenie sa s myšlienkou, že utrpenie, akokoľvek tragické, je v podstate nevyhnutné a – očisťuje dušu. Katarzia, ale domnievam sa, že súčasne mravná kapitulácia pred zlom, vtedy, keď sa subjekt stáva tichým spoločníkom utrpenia a smrti pri cynickej selekcii nielen ostatných živých bytostí ale aj rôznych typov príslušníkov ľudského rodu. Možno práve tento postoj by mohol byť odkazom – alebo mementom – recenzovanej knihy.